

Nordisk Fuglestationskonference 1999

Nordisk Fuglestationskonference afholdtes for første gang i Danmark i dagene 19-21. marts 1999 på Aalbæk Gl. Kro syd for Skagen med deltagere fra fuglestationerne i alle de nordiske lande. Samtidig markeredes 100-året for ringmærkningens opfindelse. De omkring 55 deltagere ankom i løbet af fredag eftermiddag og de kunne efter aftenens middag høre DOFs formand Christian Hjorth holde den officielle åbningstale. Herefter fulgte to "bløde" indslag, Bent Jakobsens foredrag om ringmærkningens historie specielt med fokus på H. Chr. C. Mortensens pionérarbejde og Knud Pedersens foredrag om fugletrækket på Skagen suppleret af en række flotte lysbilleder.

Foredragene i udvalg

Efter morgenmaden bød konferencens ordstyrer, Hans Meltofte, velkommen og kunne introducere dagens første foredragsholder, lederen af det europæisk-afrikanske ringmærkningsprojekt prof. Dr. Frantz Baierlain fra Institut für Vogelforschung, Wilhelmshaven. For at kortlægge de nattrækkende småfugles trækruter, rastesteder og overvintringsområder så *The European-African Songbird Migration Project* dagens lys først i 90'erne. Herunder oprettedes nye ringmærkningsstationer med ensartede dataindsamlingsstandarder i Syd-europa og Nordafrika samt i overvintringsområderne i tropisk Vestafrika for at kunne følge fugle-

ne hele året rundt. Småfuglenes træk mellem Nordeuropa og Afrika har vist sig at være langt mere kompliceret end tidligere antaget, med mange forskellige trækstrategier og raste- og overvintringsområder for de enkelte arter. Fuglene trækker ikke bare fra a til b. Ovennævnte projekt er nu så småt ved at kaste lys over emnet. Med tiden vil et øget kendskab til træk- og overvintringsstrategierne forhåbentlig sætte os i stand til bedre at kunne gennemskue årsagerne til de forskellige arters frem- eller tilbagegange.

Dagens andet foredrag var af Göran Walinder, der i snart en menneskealder har været tilknyttet Falsterbo Fågelstation. Her har man i 1995 sat små radiosendere på 27 Rørsangerne i rørskovsområdet Flommen for at kunne kortlægge deres rasteperioder og forurageringsmønstre. Det viste sig bl.a., at fugle med en høj fedtprocent hurtigt trak videre; endvidere, at fugle, der ankom allerede i august, i gennemsnit rastede 3 dage, mens fugle, der ankom i slutningen af september, kun blev 1½ dag i gennemsnit. Afgangstidspunktet for det videre træk mod syd lå ca 2 timer efter solnedgang. Af typiske "trækbremser" nævnte Walinder bl.a. overskyet vejr og lav barometerstand, mens en jævn medvind (fra NØ) var noget, fuglene kunne lide. Mere overraskende var det, at hver fugl holdt sig inden for et meget lille område i rørskoven (maksimalt 30×100 m).

Jan Petersson (Ottenby Fågelstation) og Thord Fransson (leder af den svenske ringmærkningsafdeling i Stockholm) præsenterede det svenske genfundsatlas, som endnu ikke er udkommet. Her præsenteres 123400 genfund af 62 arter ringmærket i Sverige. Materialets omfang svinger meget fra art til art, og for mange mangler der meget endnu, før man kan danne sig et reelt billede af trækforholdene.

Lederen af den finske ringmærkningsafdeling i Helsinki, Pertti Saurola, fortalte om resultaterne af de sidste 20 års massive indsats med ringmærkning af rovfugle og ugler i Finland (i alt ca 150000). Han havde bearbejdet materialet fra de 35525 ringmærkede Spurvehøge, der viste detaljer om ankomst- og afgangstidspunkter fordelt på alder og køn, forskelle i de finske delbestandes trækmønstre, og fx også dagsetapernes længde under trækket (40-50 km).

Jan Erik Røer fra Lista Fuglestation i Syd Norge evaluerede stationens ringmærkningsindsats i perioden 1990-1998. De biometriske data havde været til stor hjælp i differentieringen af de enkelte bestande for arter som fx Munk og Sivsanger. Specielt Sivsangeren har været genstand for inten-

sive studier, og man begynder nu at få et overblik over de forskellige norske bestandes træk- og raststrategier. Man har også kunnet konstatere, at de norske Sivsangere har en mere vestlig trækrute ned gennem Europa end de svenske og finske fugle.

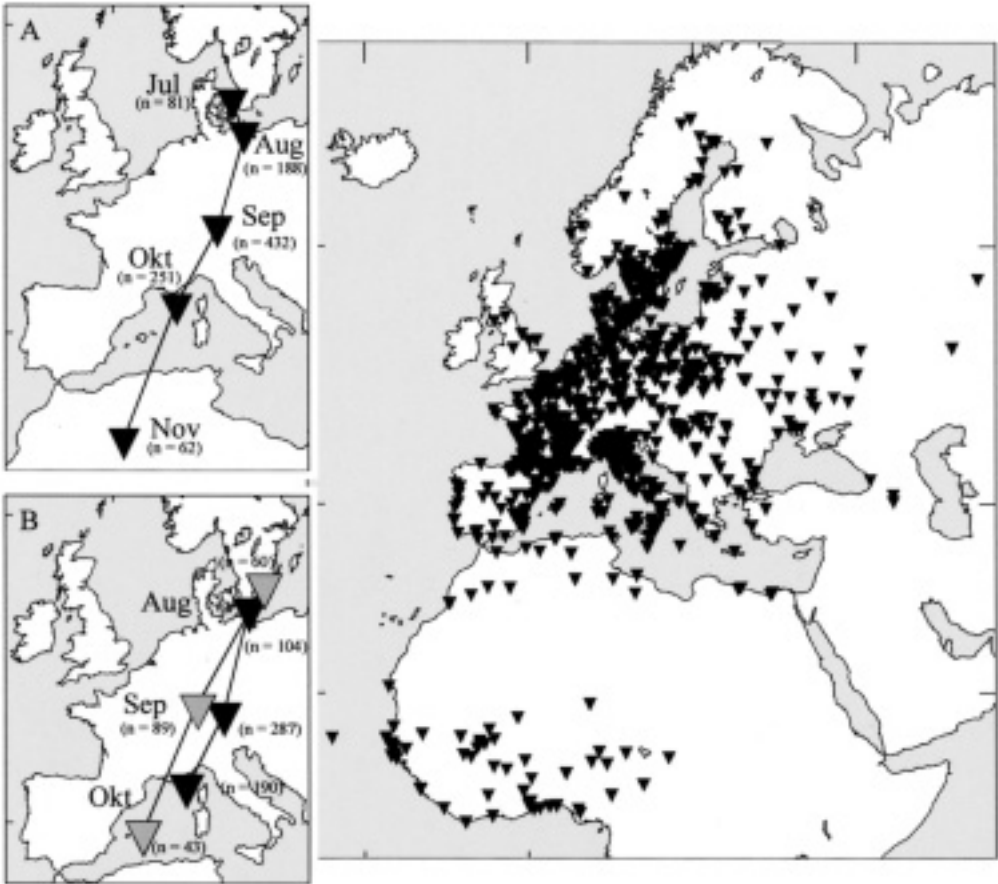
Bent Jakobsen fra Blåvand Fuglestation præsenterede 30 års systematiske trækobservationer og ringmærkning ved Blåvandshuk. Blandt andet kunne man se en tydelig sammenhæng mellem et stigende antal trækkende Musvåger ved Blåvand og opvæksten af de jyske fyrretræsplantager. En fremgang i antallet af trækkende Nordiske Lappedykkere havde ifølge Bent Jakobsen en "unaturlig" forklaring, idet den blev tilskrevet bedre optik og større viden om arten. Noget tilsvarende gælder havfuglene, som gerne optræder i hårdt vejr og ses på stor afstand.

Lederen af ringmærkningsafdelingen på Zoologisk Museum, Carsten Rahbek holdt et foredrag om bestandsudviklingen for en række småfugle omkring Østersøen. Undersøgelsen baserer sig på analyser af ringmærkningsmaterialet fra Christiansø samt svenske og finske punktællinger i fuglenes yngleperiode og er udført i samarbejde med Jørgen Rabøl. Resultaterne peger i retning af, at størrelsen af disse bestande ikke har ændret sig væsentligt i de sidste tredive år – overordnet har de måske haft en svag fremgang. Carsten Rahbek pointerede de mange fejlkilder og faldgruber, arbejdet med et sådant materiale indebærer, hvorfor man skal være meget varsom med konklusionerne. Han opfordrede til et tættere samarbejde mellem punktællingskoordinatorerne og fuglestationerne, således at to måder at registrere fugle på tilsammen kan blive et stærkere redskab i overvågningen.

Hans Meltofte forlod midlertidigt sit hverv som ordstyrer for at fortælle om den økologiske forskningsstation ved Zackenberg i Nordøstgrønland, hvor han selv er ansvarlig for det biologiske overvågningsprogram. Intentionen med at anlægge en sådan forskningsstation er at registrere effekterne af de forventede klimaændringer. Disse formodes at blive særlig store i de polare egne, som er langt mere følsomme end andre områder, hvor lokale menneskelige aktiviteter tillige udgør store fejlkilder.

Ringmærkningens fremtid

Efter foredragene fremlagde de tre tilstedeværende ledere fra de nordiske landes ringmærkningscentraler deres synspunkter og idéer ved en rundbordsdiskussion om ringmærkningens fremtid. Alle havde indført såkaldte konstruktive restriktio-

Fiskeørne ringmærket i Sverige og genfundet i månederne august-november (n=933). Desuden A) gennemsnitspositioner for månederne juli-november og B) for august-oktober for hhv. ungfugle (sorte symboler) og fugle ældre end tre år (grå symboler). Thord Fransson, Naturhistoriska riksmuseet, RC, Stockholm.

ner, dvs. at de enkelte ringmærkere fremover skal præsentere et fornuftigt projekt eller være tilknyttet en fuglestation for at få lov at ringmærke, så der hele tiden kan argumenteres sagligt for ringmærkningsindsatsen. Carsten Rahbek fremhævede det svenske ringmærknings- og genfundsatlas som et forbilledligt projekt. Herefter diskuteredes ivrigt i plenum om ringmærkningens og dermed også fuglestationernes fremtid i Norden, og mange kom med gode kommentarer og indlæg. Et gennemgående tema var spørgsmålet om rekruttering af nye kræfter, idet fuglekiggere efterhånden fokuserer mere på sjældne fugle, og på at opsøge disse. Dette går ud over villigheden til at binde sig til én lokalitet. Tidligere var den bedste mulighed for at se sjældne fugle at opholde sig på en fuglestation i længere tid, men nu er det bedre at sidde hjemme ved telefonen med en startklar og optanket bil udenfor.

Rolf Christensen påpegede, at nedskæringerne i de offentlige ydelser også har haft betydning for personalerekrutteringen på fuglestationerne. Alle de nordiske lande har nemlig de sidste ti år strammet op på udbetalingen af dagpenge og bistand, og mange af fuglestationerne er baseret på frivilligt arbejde og har ingen mulighed for at betale løn eller diæter. Bent Jakobsen mente, at formidling var vigtig både som indtægtskilde og for offentlighedens syn på fuglestationerne. Jan Erik Røer påpegede problemet med at finde tid til at guide folk rundt, når det i forvejen kneb med at overholde de faste rutiner på fuglestationerne pga. af den svigtende personaletilgang. Carsten Rahbek fremførte, at fuglestationerne måtte udvikle og omstille sig til at kunne modtage speciale- og ph.d.-studerende og arbejde tættere sammen med den akademiske verden. Jan Erik Røer mente at kunne spore en kedelig tendens til, at gamle fuglestati-

onsfolk efter at have fået en videnskabelig uddannelse lagde afstand til fuglestationerne frem for at hjælpe dem.

Herefter rundede Hans Meltofte diskussionen af med at pege på, at de videnskabelige krav til selv mindre undersøgelser fra fuglestationer er blevet højere i takt med, at videnskabsmængden er øget. Det er således blevet sværere og mere krævende for fuglestationspersonalet at skrive artikler og bearbejde data, hvilket bevirker, at der sjældent kommer noget fra fuglestationspersonalets egen hånd. Meltofte foreslog, at man evt. kunne afholde kurser og symposier, der kunne hjælpe folk og sætte dem i gang, og som dermed kunne være med til at øge motivationen blandt personalet og grupperne omkring fuglestationerne og måske bringe noget af den gamle gejst tilbage.

Afslutningen

Om konferencens faglige niveau kunne det konkluderes, at NFK i Ålbæk skilte sig ud fra de to foregående konferencer (Norge 1992 og Sverige

1996) ved, at de præsenterede projekter og undersøgelser generelt var større og havde forløbet over længere tidsperioder og involveret større geografiske områder. Endvidere havde det videnskabelige niveau klart fået en tak opad, hvilket var spændende og lover godt for de naturpolitiske argumenter i fremtiden, men samtidig stiller store krav til de mindre fuglestationer.

Efter morgenmaden søndag ledede Rolf Christensen en bustur til en række lokaliteter i skagensområdet, hvor arter som Toplærke, Bomlærke og Agerhøne gjorde lykke hos vore nordiske venner. Sortrygget Hvid Vipstjert og sjældnere mågearter som Sorthovedet Måge og Gråmåge lunde også i det ellers barske martsvejr. Søndag eftermiddag kunne gruppen bag arrangementet med konferencens praktiske manager Morten Rasmussen i spidsen takke af for en god, spændende og vellykket nordisk fuglestationskonference, der var et 100-års ringmærkningsjubileum værdigt.

Mads Jensen Bunch

Dansk Ringmærkning 1899-1999

Minisymposium om fugleringmærkning i Danmark

At den megen debat omkring ringmærkningen i Danmark har ført til udmærkede forhold for ringmærkningen, og at den lever i bedste velgående her 100 år efter Mortensen, var lederen af ringmærkningen i Danmark, Carsten Rahbeks konklusion efter en hel dags spændende foredrag og afsluttende diskussion på Aarhus Universitet 20. november 1999. Her holdt DMU og Zoologisk Museum minisymposium om fugleringmærkning i Danmark.

Symposiet var et af de første resultater af sammenlægningen af Danmarks to tidligere ringmærkningscentraler – DMU og ZM – under Zoologisk Museum. At det så kunne gennemføres i 100-året for dansk ringmærkning gjorde selvfølgelig ikke anledningen dårligere, og blandt de mange forskellige markeringer, det ornitologiske Danmark gennemførte i 1999 i forbindelse med 100-året for dansk ringmærkning, står minisymposiet som et af de meget spændende indslag.

Formålet med symposiet var at præsentere aktuel dansk forskning samt danske projekter med udgangspunkt i ringmærkning. Hertil var indbudt otte foredragsholdere, som viste os lidt af de resul-

tater, der aktuelt kommer ud af dansk ringmærkning. Det gav tilhørerne en bredt funderet fremstilling af aspekterne af ringmærkningen herhjemme, af ringmærkningens historie samt en status for indsatsen og dennes mulige fremtid. Symposiet sluttede med en åben debat, hvor et panel bestående af repræsentanter fra Skov- og Naturstyrelsen, DOF, DMU, ZM, Danmarks Jægerforbund og ringmærkerne deltog.

Indledningsvis ajourførte Carsten Rahbek dansk ringmærkning anno 2000, herunder behovet for en fremtidig indsats, og gav et bud på i hvilken retning, udviklingen både herhjemme og i resten af Europa peger. Fremtiden var flere foredragsholdere inde på, og denne byder tilsyneladende på en teknologisering af ringmærkningen. Enkeltprojekter med høje budgetter og professionelle udøvere er også en del af den fremtid, vi vil møde på området. Men den enkelte frivillige mærker vil fortsat være fundamentet i dataindsamlingen.

Rahbek konstaterede bl.a. også, at ringmærkningsbaserede databaser i Danmark og resten af Norden ikke kan bekræfte nogen "silent spring", dvs. en generel og tydelig tilbagegang for sang-

fuglene. Og at den hjemlige ringmærkning både er sund og har en fremtid, på trods af den senere tids turbulens på området.

Foredragene faldt i fire grupper – dansk projektmærkning, bestandsovervågning/monitering, orienteringsforskning samt forvaltning på baggrund af ringmærkning.

Af eksempler kan nævnes en historisk gennemgang af ringmærkningen af Hvid Stork, som blev afleveret af Hans Skov. Med hans viden om indsatsen på dette område fra 1901 og frem til i dag fik vi præsenteret en slags dobbelteksponering af dansk ringmærknings historie. Et meget kvalificeret foredrag.

På Blåvand Fuglestation er Bent Jakobsen i færd med at lægge sidste hånd på bearbejdningen af 17 års bestandsovervågning af småfugle vha. standardiseret ringmærkning. Dette arbejde præsenterede Bent i vanlig formidlende stil med et hav af data og anekdoter, og der var vist bred enighed om, at resultatet er værd at vente på.

At ringmærkningsresultater kan bruges i grundforskningen demonstrerede Kasper Thorup fra Zoologisk Institut, KU, med foredraget *Kan vektororienteringsmodellen forklare fordelingen af ringmærkningsgenfund?* Som et af symposiets få indslag, der udelukkende beskæftigede sig med dataanalysen, viste Kasper Thorup, at vektororienteringsmodellen ikke kan forklare fordelingen af genfund af småfugle. Et fint eksempel på bredden i de forskningsområder, der kan drage nytte af dansk ringmærkning.

I den mere håndgribelige ende af programmet

mødte vi bl.a. Jesper Madsen fra DMU, der underholdt om de spændende resultater af et projekt, der havde fulgt "vores" Kortnæbbede Gæs gennem Norge, over nye rastepladser, til yngleområderne på Svalbard.

Sidst i programmet var der sat tid af til en afsluttende debat på baggrund af et kort oplæg fra Peter Lyngs, der konstaterede, at der ikke er grund til at frygte fremtiden for dansk ringmærkning, men at vi blot skal være opmærksomme på, at der nødvendigvis vil komme ændringer i både metode og indsats.

Debatten var derpå åben, og det stod hurtigt klart, at et af de problemer, den enkelte frivillige ringmærker står med, er manglen på et fælles forum, der kan formidle samarbejde, koordinering af indsatsen og andet. Endvidere efterlystes fra flere sider en bedre koordinering af småfuglemoniteringen. Det blev oplyst, at EURING er blevet et aktivt forum, så der måske er hjælp at hente der. En debat om rimeligheden i lukningen af småfugleringmærkningen på Christiansø Feltstation kom aldrig rigtig i gang, idet en genåbning under alle omstændigheder ser ud til at have ringe udsigter.

Opstramningen omkring den frivillige ringmærkning (baggrundsringmærkningen) gav ikke anledning til den store debat, og det virkede som om de fleste havde accepteret nødvendigheden af disse tiltag.

Efter en spændende dag var det et udbredt ønske, at et sådant arrangement kunne blive gentaget.

Mikael Funch & Kasper Thorup